

OOSTERWIJTWERD – MARIAKERK

De rechthoekige zaalkerk van Oosterwijtwerd werd rond 1200 gebouwd als zaalkerk met een inspringende halfronde apsis. Het oorspronkelijke patroon bleef het best bewaard aan de noordzijde, waar twee kleine rondboogvensters en een later gedicht portaal onder een fraai geprofileerde rondboog te zien zijn. Ook de houten kap gaat terug tot de bouwtijd; op 21 spanten zijn nog telmerken zichtbaar. In de 16^e eeuw werden de zijmuren verlaagd en werd het huidige balkenplafond aangebracht. De vensters in de zuidwand werden in de 17^e eeuw vergroot. Omstreeks die tijd werd ook de dakruiter geplaatst, bekroond door een windvaan met het wapen Ripperda. Deze verving een vrijstaande klokkentoren die in 1665 was ingestort tijdens het luiden ter gelegenheid van het overlijden van stadhouder Ernst Casimir. Sinds 1979 hoort de kerk van Oosterwijtwerd bij de Stichting Oude Groninger Kerken.

Interieur

Het meubilair draagt het stempel van Gijsbert Herman Ripperda (1639-95), van het Huis te Oosterwijtwerd. Hij mocht zich al op 21-jarige leeftijd Heer van Oosterwijtwerd noemen, en een jaar na zijn huwelijk met Josina Maria Ripperda liet hij de kerk geheel opnieuw inrichten. De kansel uit 1666 aan de zuidwand is uitgevoerd in renaissancestijl met gedraaide hoekzuiltjes en kuippanelen met sierlijke sleutelstukken. Ertegenover staat een herenbank uit dezelfde tijd met op de overhuiving het wapen Ripperda tussen twee schildhoudende draken. Het wapen-Ripperda siert ook de zilveren avondmaalsbeker uit 1668 en de bel aan de collectezak, en ook was het aangebracht op de in de Tweede Wereldoorlog verdwenen luidklok uit 1694. In 1671 liet Gijsbert Herman Ripperda in Oosterwijtwerd een eigen predikant beroepen, Rutgerus Eibergen; voorheen was het dorp bediend door de dominee van Garrelsweer. In ruil voor Gijsbert Hermans actieve inzet voor kerk en dorp werd het koor na zijn dood ingericht als mausoleum voor hem. Hij kreeg een grafkelder onder de vloer en tegen de muur werd een monumentale zandstenen epitaaf opgericht. Volgens de lovende inscriptie in het Latijn was hij een 'zeer illustere en edele' persoon geweest die altijd had klaargestaan voor 'alle zeer armen die om hulp vroegen'. Naast de epitaaf hangen in de apsis nog drie rouwborden voor andere Ripperda's. Onder de vloer van het koor, twee treden hoger dan de kerkvloer, bevindt zich een grafkelder waarin vier leden van de familie Ripperda zijn bijgezet. In de kerk bevinden zich voorts nog enkele grafzerken, waaronder een uit 1708 van een 'huisvrouw' van een eigenerfde boer, die 'mede collator tot Oosterwytwert' was, waaruit blijkt dat de Ripperda's niet de positie van 'unicus collator' bezaten. De apsis wordt van het schip afgescheiden door een balusterhek uit 1855. De ruimte hierboven werd in 1925 afgesloten met een houten schotwerk met daarin twee grote rondboogvensters. De banken dateren grotendeels uit de 19^e eeuw, evenals de grote kroonluchter in het middenpad. Het verhaal gaat dat deze laatste door de timmerman Hindrik Harms Dam aan de kerk was geschonken uit wroeging over het feit dat hij de kerk meer dan eens te veel had berekend voor werkzaamheden. Het orgel op de tribune voor de westwand is in 1741 gebouwd door Christiaan Müller, maar kreeg pas in 1895 een plaats in Oosterwijtwerd. In 1985 en 2015 werd de kerk zeer terughoudend gerestaureerd, met aandacht voor alle fasen van het gebouw en zijn inrichting.

Bedevaart

Maria was de oorspronkelijke schutpatrones van de parochie en zij gaf haar naam aan de kerk van Oosterwijtwerd. Maria werd hier zodanig vereerd (*'kerck is op d naem vd H Moedr Gods gewied'*) dat het dorp zelfs enige reputatie als bedevaartsplaats moet hebben genoten. Aldus pater Mijlemans in zijn handschrift 'Ommelands Eer' uit 1664.

© Gebaseerd op tekst van Justin Kroese (ODE: 50-jarig jubileum van SOGK 2019), aangevuld met informatie van Peter Hoffer.

© SOGK 2021, herziene versie